

סקר ענף הבקר במושב ותיק בעמק-חפר בתשכ"ב

ה. התנובה הממוצעת: לפי רמת התנובה הממוצעת אפשר לחלק את המשקים שנסקרו לשתי קבוצות: קבוצה א' — 12 משקים בהם עמדו בממוצע 7.5 פרות, בעלות תנובה ממוצעת של 5752 ק"ג חלב וייצור כללי של 43,315 ק"ג חלב. קבוצה ב' — 11 משקים, בהם עמדו בממוצע 8.6 פרות בעלות תנובה ממוצעת של 5216 ק"ג וייצור כללי של 44,909 ק"ג חלב.

למרות שבקבוצה ב' התנובה הממוצעת נמוכה יותר הרי ייצור החלב הכללי למשק גבוה ב-1594 ק"ג חלב, וזה — הודות למספר הגדול יותר של הפרות (ב-1.08). התנובה הממוצעת השנתית היתה בקבוצה א' גבוהה יותר ב-536 ק"ג לפרה ו-1% השומן — ב-0.05% לעומת אלה שבקבוצה ב'.

באשר להפרשים בכמויות המזון שבין שתי הקבוצות מתברר שבקבוצה א' קיבלו הפרות 262 ק"ג מזון מרוכז יותר משבקבוצה ב', אך בשחת קיבלו 213 ק"ג פחות. לגבי גודל שטח השלחין שעמד לרשות הפרה כמעט ולא היו הפרשים — 2.29 דונם בקבוצה א' לעומת 2.27 דונם לפרה בקבוצה ב'.

בחישוב הפרשי כמויות המזון ביח"מ, ומתוך הנחה שיכולי השלחין היו שווים בשתי הקבוצות יוצא, שהפרות מקבוצה א', שהניבו בממוצע ב-536 ק"ג חלב יותר, קיבלו תוספת מזון שהסי תכמה ב-206 יחידות מזון, כלומר — לכל ק"ג חלב נוסף הוצרכו בס"ה 0.38 יח"מ. מסתבר איפוא שבעלי העדרים משתי הקבוצות תיכננו וביצעו יפה את ההזנה תוך תיאום עם רמת התנובה.

סקר זה נערך ב-23 משקים במושב, בו נהוגה ביקורת החלב הרשמית; ממצאיו עשויים לשמש עזר רב לחקלאים במימשק הענף.

א. כבסיכומים על משקי הדגמה אחרים בארץ, אנו מדגימים הפעם גם פרטים על גידול עגלים לבשר מעדר החלב; רוכזו פרטים דלהלן על 66 עגלים שנמכרו במשך השנה: מספר ימי החזקה, תוספת יומית במשקל הגוף וכמויות המספוא; כן מובאים בסקר נתונים על ייצור החלב וכמויות המספוא. מן הראוי לציין שקבוצה זו של משקים אינה מופיעה כדגם ממוצע של התנובה בכפר כולו, אולם היא מדגימה את הנהגה של רוב החקלאים מאותו מושב לגבי השימוש במזון מרוכז ושחת קנויה, ניצול שטח השלחין והחזקתם של עגלי המרבק.

ב. גודל העדר ליחידת משק: ב-23 המשקים עמדו בממוצע שנתי 8.05 פרות, 7.91 עגלות, 6.42 עגלים, ובס"ה 14.14 ראשי בקר מבוגרים.

ג. ייצור החלב: תנובת החלב הכללית בממוצע למשק — 44,164 ק"ג: התנובה הממוצעת השנתית (בחליבת פעמיים) — 5486 ק"ג (מ-4716 עד 6439 ק"ג), עם 194 ק"ג שומן (3.53%); יש לציין שרוב המשקים שבסקר נמנו בתשכ"ב עם המצטיינים בתנובה.

ד. כמות המספוא לפרה ולשנה: מזון מרוכז — 2236 ק"ג (התנודה — 1757 עד 2541 ק"ג), שהם 407 גרם מזון מרוכז לכל ק"ג חלב; שחת קנויה — 1035 ק"ג (התנודה מ-645 עד 1577 ק"ג) ומספוא שלחין מ-2.28 דונם (התנודה — 1.75 עד 3.06 דונם), שטח מעובד.

טבלה 1: כמויות המספוא ל-100 ק"ג חלב

הקבוצות	התנובה הממוצעת השנתית, ק"ג	מזון מרוכז, ק"ג	שחת קנויה, ק"ג	שטח שלחין דונמים
קבוצה א'	5752	41.0	16.5	0.040
קבוצה ב'	5216	40.0	22.3	0.043

קבוצה א' — 12 משקים עם תנובה ממוצעת של 5752 ק"ג חלב

מס' משק	גודל העדר בממוצע שנתי				ייצור החלב				התשומה במזון לעדר				התשומה במזון לפרה			
	פרות	עגלות	עגלים	ס"ר ראשים מבוגרים	הייצור הכללי, ק"ג	התנובה הממוצעת, ק"ג	שומן, %	שומן, ג'ג	אכילת קונוחה	אכילת קונוחה	אכילת קונוחה	אכילת קונוחה	אכילת קונוחה	אכילת קונוחה	אכילת קונוחה	אכילת קונוחה
1	6.0	8.1	18.2	16.1	38653	6439	3.34	215	40.0	16.7	34.6	2483	385	1039	2.15	1039
2	6.7	5.5	9.5	12.7	40224	6044	3.29	199	33.3	9.3	29.1	2530	411	737	2.29	737
3	5.3	9.8	3.4	11.3	31623	5990	3.59	215	24.5	17.2	27.8	2541	424	1527	2.46	1527
4	8.7	7.8	7.1	15.3	50537	5807	3.37	196	36.9	16.0	37.5	2506	431	1045	2.45	1045
5	8.9	7.5	4.4	14.2	51583	5789	3.71	215	26.5	14.5	36.0	2179	376	1021	2.53	1021
6	11.3	7.4	7.3	17.4	64654	5741	3.71	213	40.0	17.0	35.5	2331	406	980	2.04	980
7	6.5	8.0	5.5	12.3	36329	5621	3.34	188	26.3	10.0	23.8	2170	356	809	1.94	809
8	9.4	9.1	7.1	16.3	52896	5621	3.38	190	33.9	17.2	33.1	2145	364	1058	2.03	1058
9	7.5	12.5	4.3	15.2	41918	5570	3.36	187	32.0	9.8	28.8	2426	435	645	1.90	645
10	6.1	6.5	3.3	10.5	33658	5552	3.37	187	26.3	9.5	29.5	2447	441	905	2.81	905
11	6.1	8.5	4.0	11.7	33915	5533	3.63	201	22.0	8.3	31.0	2224	402	714	2.65	714
12	7.9	6.7	3.4	12.4	43791	5526	3.79	209	26.6	11.0	31.5	2346	402	883	2.54	883
ממוצע	7.53	8.12	6.46	13.74	43315	5752	3.58	206	30.7	13.0	31.5	2361	409	950	2.29	950

קבוצה ב' — 11 משקים עם תנובה ממוצעת של 5216 ק"ג חלב

13	6.4	7.4	5.3	11.9	35042	5453	3.52	190	22.7	13.6	29.5	1892	347	1149	2.48	1149
14	10.2	8.0	6.4	16.3	55401	5417	3.52	192	35.7	14.1	31.6	2009	380	867	1.94	867
15	6.2	7.8	2.0	10.8	33589	5398	3.70	200	23.9	14.1	33.0	2420	450	1312	3.06	1312
16	8.4	5.0	7.2	13.3	44686	5311	3.60	191	28.4	12.5	37.7	2123	400	941	2.83	941
17	7.3	8.0	9.0	14.3	38625	5285	3.72	197	31.2	17.4	25.5	2390	461	1220	1.80	1220
18	11.6	9.4	6.0	18.3	61468	5274	3.30	174	39.6	20.6	35.9	2185	414	1130	1.96	1130
19	9.0	10.8	4.5	15.9	47502	5260	3.61	190	35.2	15.5	31.5	2073	394	975	1.98	975
20	9.7	7.8	6.2	15.7	50853	5252	3.57	188	35.3	21.6	34.7	2131	406	1378	2.21	1378
21	8.7	6.5	7.4	14.5	43883	5044	3.41	172	30.8	16.4	32.7	1949	386	1131	2.25	1131
22	8.6	3.6	10.8	14.0	42552	4946	3.35	166	30.2	22.0	24.5	1757	379	1577	1.75	1577
23	8.6	10.2	5.4	15.5	40403	4716	3.61	170	31.8	11.8	34.5	2160	458	766	2.23	766
ממוצע	8.61	7.68	6.38	14.08	44909	5216	3.53	184	31.3	16.3	31.9	2099	402	1163	2.27	1163
ממוצע ל-23	8.05	7.91	6.42	14.14	44164	5486	3.53	194	31.0	14.6	31.3	2236	407	1035	2.28	1035

קבוצה א'

עגלים שנמכרו במשך השנה						התשומה במזון לעגל				
שם חיצוני או שם חיצוני	מספר תעודת זהות	גיל, יום גילום	גיל ממוצע ימים	מספר עגלים שנמכרו	מספר עגלים שנמכרו	שם יחיד	מספוא משלחין		שם יחיד	שם יחיד
							דונמים	יח"מ		
—	1143	527	461	8	13	1847	582	0.72	115	1150
—	1123	466	415	4	9	1903	547	0.76	82	1274
—	952	513	539	—	4	1899	449	0.82	170	1380
1	1127	424	376	2	4	2067	490	0.82	116	1461
1	1185	479	404	—	4	2021	599	0.84	113	1309
—	1138	455	400	—	5	2092	613	0.68	109	1370
1	1113	443	398	1	6	2075	603	0.65	90	1382
2	1041	457	439	—	5	1751	583	0.68	118	1050
—	1015	486	479	—	1	1717	529	0.63	72	1116
—	1048	478	456	—	2	1880	491	0.94	101	1288
—	1018	462	454	2	4	1788	584	0.88	79	1125
—	1162	417	359	—	1	1965	523	0.85	98	1344
ממוצע										
5	1081	467	432	17	58	1918	541	0.76	106	1271

קבוצה ב'

1	1210	485	400	—	2	1904	635	0.83	128	1141
—	1042	452	434	—	5	2353	623	0.65	96	1634
1	961	483	456	—	3	2070	434	1.02	146	1490
—	1093	457	418	—	3	1820	562	0.94	105	1153
—	1055	445	422	—	4	1697	439	0.60	136	1122
1	1040	473	455	—	4	1875	516	0.65	126	1233
2	1244	520	418	—	1	1899	569	0.66	108	1222
—	1218	458	376	—	4	2060	504	0.74	153	1403
—	910	439	482	—	4	1845	564	0.75	126	1155
1	1016	455	448	1	4	1875	565	0.58	175	1135
—	953	465	488	—	4	1899	490	0.74	85	1324
6	1071	467	436	1	38	1936	533	0.76	129	1274
ממוצע										
11	1076	467	434	18	66	1927	538	0.76	117	1272

מזון (התנודה — 1697 עד 2353 יח"מ) לפי הפירוט הבא: 1272 יח"מ במזון מרוכז, 117 יח"מ בשחת וכ"מ 538 יח"מ במספוא גס מהמשק מ"מ 0.76 דונם שלחין; מכאן שהמנה היומית הממוצעת הסתכמה ב"מ 5.28 יח"מ (התנודה — 5.05—5.64 יח"מ) ובהתאם לכך כמות המספוא הממוצעת לעגל עד ליום מכירתו (בגיל 434 ימים) היתה 2291 יח"מ. לתוספת ק"ג אחד משקל חי סופקו איפוא 5.37 יחידות מזון. 11 עגלים הוצאו מה"מרבק בטרם נסתיימה תקופת פיתום מחמת סיבות שונות ותמותה; זהו פחת של 7% מעדר העגלים שגודל במשך השנה ב"מ 23 המשקים הנסקרים.

מטעם משרד החקלאות (המחלקה לבקר, מינ"הל ההדרכה והלשכה האזורית עמק חפר) נמסר למשקים שנסקרו כרטיס סיכום ובו כל הפרטים למען יוכלו להשוות את התוצאות ביניהם. מן הראוי לציין בסיפוק את שיתוף הפעולה בעריכת הסקר הזה שגילו המדריך האזורי לבקר — מרדכי קליינפלד, מבקר החלב במושב — פריץ אופנהיימר, העובדים בהנהלת החשבונות של המושב וכן החקלאים עצמם.

אריה מנחם

המחלקה לבקר

1. שיווק 66 העגלים: מהמשקים שנסקרו שווקו עגלים בגיל ממוצע של 14 חודש (434 ימים); התוספת היומית הממוצעת היתה 1076 גרם (מאקסימום למשק — 1244, מינימום — 910 גרם); 3 משקים הגיעו לתוספת יומית ממרצת של 1200 גרם ליום החזקה ו-3 משקים אף לא ל-1000; יש להניח שהסיבות לתוספת דלה זו היו — הארכת תקופת ההחזקה, הזנה בלתי נכונה וכדומה.

2. המזון לעגל ולשנה: הכמות השנתית של מספוא לעגל הסתכמה בממוצע ב"מ 1927 יחידות

(סוף מעמוד 32)

סיכום

עלי לציין שקוסטה-ריקה נתברכה בתנאים טבעיים מצויינים לגידול בקר; קיימות אפשרויות לפיתוח רב-ממדים והגדלת הייצור בשיעור רם ניכרים מאוד, כי אין קיימת בעיית חוסר שווקים לתוצרי הענף. אלא, לשם הפיתוח יש להכניס שכלולים בטיפול, במיכון וכן לארגן את הייצרנים בקואופרטיבים לשם שיפור עיבוד החלב ושיווקו באמצעות מחלבות מודרניות.

מרדכי ולך

סאו חוסה, 1.7.1963

מוצאה של העגלה הוא מביצית שנוצרה והופרתה בפרה אחת, ואחר כך הושתלה ברחם הפרה שבתמונה, ששימשה כ"מדגרה".